

רכו. בעון גזל הנוכאי עולה והרעב הוה, ובני"א אוכלין בשר בניהם ובנותיהם, שנאמר שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהרי שומרון העושקות דלים הרוצצות אכיונים. אמר רבא כגון הני נשי דמחוזא דאכלן ולא עבדן, וכתוב הכיתי אתכם בשדפון ובירקון [וגו'] ותאניכם וזיתכם יאכל הגזם, וכתוב יתר הגזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק, ויתר הילק אכל החסיל, וכתוב ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו, איש בשר זרועו יאכלו, א"ת בשר זרועו אלא בשר זרעו. הקלקול שבתכונת הנפש הכללית שממנה בא הגזל להיות למכה מהלכת, מתפשטת בחברת בני אדם, בא מכמה סבות של חשכת הרגש והטעם של היושר והצדק. בראשונה נעשה הרושם של

הגועל הנצרך לכל איש ישר הולך להרגיש על כל מי שבולע חיל שלא עמל בו ושאחרים יגעו עליו, ובעמל נפשם הוציאוהו אל הפועל, עד שאינו מרגיש כמה רעה ומגונה וכמה הוא עון גדול לגזול משל חברו. זאת החשכה תגרר עמה חשכה אחרת שלא יכיר ולא יחוש את היסורים הבאים לרגלי המחסור הבא בכללות החברה ע"י רמיסת הצדק, וכמה גדול הוא צער הרעב הפוגע את הנגזלים וכמה מצרות ותלאות נדבקות עמו. אמנם החומר העוזר להשעת העינים מראות נכחה היא האהבה המוגשמת של המשפחה, שהוא חפץ בנטיה טבעית להשביע את רעבון בניו ובנותיו וגם את כל משאלות לבבם, ואהבתו הדמיונית הזאת משכחת ממנו את יסוד האהבה היא בעצמה שהיא בנויה ביסודה על יסוד הקיום הכללי שצריך להתכונן דוקא ע"פ הצדק והמשרים. והנה הגרם של עיוות דרכי החברה האנושית, עד שיבאו למשפטים מעוקלים כאלה, בא מהעדר שיווי המשקל בין הנהגים והעמלים. כי כל אדם לעמל יולד! וכ"א חייב לעבוד בחוגו להיטיב ולהרויח, תחת מה שהוא נהנה מרכוש המציאות. ואז מהלך הרכוש הולך בדרך ישרה, ועמו כל הנתלים בו מכחות ורעיונות ורגשות. אבל כשמתעוותים הסדרים, וימצא חלק רשום מהחברה הכללית שאוכל ואינו עושה, לא פעולה רוחנית ולא פעולה חומרית, שיווי המשקל נאבד והחברה הולכת כאניה בים זועף, ומתבלבלים הרעיונות והמגמות, עד שמקיצים מזעזעים מסביב, והמון של מיני חומסים האוכלים ואינם עושים מתרבים, עד שבני אדם רואים בעיניהם את הגועל ואת הקלקול שיש מברואים חטפנים, הבאים על מה שעמלו הם בגיעים ומשימים אותו לתהו; בזה יגבר אצלם כח ההכרה למיאוס הגזל מצד צורתו המוסרית הרעה, והרעב המציק יטעימם היסורים של המחסור הבא לרגלי הגזל הכללי ויעירם לצייר יפה, ג"כ את התוצאות שבמצב הנגזלים. ומה

רכו. 1. איוב ה, ז. 2. עפ"י ישעיה כה, ז.

שעל כל העול הכללי מכסה פני הלוט של אהבת המשפחה שבשביל כך הכל מצוייר לצדק ויושר, כל עריצות וכל אכזריות, מראה הרעב האיום שסוף כל סוף אהבת עצמו היא על כל מתגברת, וכני אדם אוכלים בשר בניהם ובנותיהם, שהוא החומר הנותן דחיפה אל כח התנועה של הגזל מצד החניפה העצמית להחליק את הפשע. שיווי המשקל כשנהרס מביא מחבלים שונים, בין שהם יצורים מבע"ח ושרצים, בין שהם כתות בני"א הדומים להם, הכל לפי הצורך והסדר הראוי. והמערכות של החומסים משונות הן בגווניהן, כשם שמשונים הם בגווניהם הצדדים השונים המבססים את גזל המשפט בעולם. וכ"ז בא מחלק הדומה לנשי דמחוזא דאכלן ולא עבדן, כ"א מתגברין להנאתן על חשבון הכלל, עד שהתולדה היוצאת היא שאותו היסוד המוסרי שמחיה את כל המהומה של הגזל ונותן לו חומר הוא אהבת הבנים, נהפך לרועץ. ואהבת עצמו הגסה מתגלה בכל ניוולה, א"ת בשר זרועו אלא בשר זרעו, שהוא הבשר והחומר שכת הזרע המלא נטיות של אגרוף רשע מתכונן עליו, אותו יאכלו, והסיר ד' את פני הלוט על כל הגויים והמסכה הנסוכה על כל העמים.²

רכו. בעון עינוי הדין ועוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה, חרב וכיזה רבה ודבר ובצורת בא, וכני אדם אוכלים ואינם שבעים, ואוכלים לחמם במשקל, דכתיב והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית, וכתוב בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים לחמכם וגו', ואין ברית אלא תורה, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו', וכתוב יען וביען במשפטי מאסו. החיים המעשיים הם מלאים סכסוכים, בני אדם פוגשים זה את זה במהלכם במלחמת החיים. וזהו יסוד הדין להעמיד את האמת ואת השלום על מכונן,